

Úvod

Konkurzné právo a právo o insolvenčnom konaní sú v nemeckej legislatíve upravené v konkurznom poriadku (*Insolvenzordnung* – InsO), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1999. Konkurzný poriadok sa líši od ostatných rokovacích poriadkov v tom, že obsahuje nielen procesné, ale aj hmotnoprávne ustanovenia. Ako príklad hmotnoprávných úprav je možné použiť predpisy, ktoré stanovujú účinky začatia insolvenčného konania (§ 80 až § 147 InsO). Konkurzný poriadok pritom primárne sleduje cieľ spoločne uspokojiť veriteľov dlžníka tým, že majetok dlžníka sa speňaží a výťažok sa rozdelí alebo sa v reštrukturalizačnom pláne prijme opatrenie odlišné od zákonnej úpravy najmä so zameraním na zachovanie podniku (§ 1 prvá veta InsO). Spoločné uspokojenie (*gemeinschaftliche Befriedigung*) znamená, že veritelia sú uspokojovaní v zásade v pomere k ich príslušným pohľadávkam. Okrem toho má insolvenčné konanie ponúknuť poctivému dlžníkovi možnosť oslobodiť sa od svojich zvyšných záväzkov (§ 1 druhá veta InsO).

Charakteristickou zásadou nemeckého insolvenčného konania je popri zásade rovnosti zaobchádzania s veriteľmi zásada autonómie veriteľov (*Gläubigerautonomie*). Veritelia disponujú rozsiahlymi právami priamej účasti na konaní, najmä z hľadiska spôsobu speňaženia majetku dlžníka. Dispozícii veriteľov podlieha aj konkrétna podoba insolvenčného konania. Pretože okrem riadneho konania poskytuje zákon zabezpečeným veriteľom a bežným veriteľom možnosť, aby boli speňaženie konkurznej podstaty, rozdelenie účastníkom, priebeh insolvenčného konania a zodpovednosť dlžníka po ukončení insolvenčného konania upravené v reštrukturalizačnom pláne odlišne od predpisov konkurzného poriadku osobným autonómnym spôsobom.

Reštrukturalizačnému plánu prináleží centrálny význam najmä pri ozdravení podniku, môže však stanovovať aj rámcové podmienky pre likvidáciu podniku. Pre nemecké právo o insolvenčnom konaní je okrem toho príznačný princíp jednotnosti. To znamená, že v zákone o ozdravení a likvidácii (*Gesetz für Sanierung und Liquidation*) sa nestanovujú rozdielne druhy konaní. Ako likvidácia tak aj ozdravenie sa môžu uskutočniť v riadnom konaní alebo v konaní o reštrukturalizačnom pláne.

Pri každej reorganizácii podniku treba vziať do úvahy aj zákon o rámci stabilizácie a reštrukturalizácie pre podniky (*Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen*, známy aj ako *Unternehmensstabilisierungs- und -restrukturierungsgesetz* alebo StaRUG), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2021. Zákon StaRUG poskytuje rad nástrojov umožňujúcich podniku v ťažkostiach, ktorý však zatiaľ nie je v úpadku alebo nadmerne zadlžený, reorganizáciu na základe plánu reštrukturalizácie prijatého väčšinou veriteľov, a to bez insolvenčného konania v súlade s InsO. Od 17. júla 2022 je možné konanie podľa StaRUG na požiadanie viesť aj verejne, t. j. informácie o konaní, mieste a čase súdnych pojednávaní, ako aj rozhodnutia súdu sa zverejňujú na reštrukturalizačnom portáli v súlade s § 84 až § 86 StaRUG. Spĺňajú tak aj požiadavky insolvenčného konania v súlade s článkom 1 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní.

1 Proti komu je možné podať návrh na začatie insolvenčného konania?

Insolvenčné konanie možno začať na majetok každej právnickej alebo fyzickej osoby, aj pokiaľ táto osoba nie je podnikateľom alebo sa nevenuje samostatnej zárobkovej činnosti (tieto fyzické osoby sa nazývajú spotrebiteľia). Insolvenčné konanie možno začať aj na majetok spoločnosti bez právnej subjektivity [napr. verejnej obchodnej spoločnosti (*offene Handelsgesellschaft*) alebo komanditnej spoločnosti (*Kommanditgesellschaft*) alebo na zvláštny majetok, ako napríklad dedičstvo. Pre verejnoprávne právnické osoby platí osobitný predpis § 12 InsO, v ktorom je stanovené, že je neprípustné vyhlásiť insolvenčné konanie na majetok spolkového štátu alebo niektorej zo spolkových krajín (*Land*), (§ 12 ods. 1 č. 1 InsO).

2 Aké sú podmienky na začatie insolvenčného konania?

Insolvenčné konanie sa začína iba na návrh, a nie z úradnej moci. Návrh môže podať dlžník alebo niektorý z veriteľov. V záujme ochrany súdu a dlžníkov pred náhlym podávaním žiadostí alebo žiadostí, ktorých cieľom je len úmyselné škodenie, je potrebné, aby pri predkladaní žiadosti veriteľom tento dôverhodne potvrdil, že existuje dôvod platobnej neschopnosti a že on je majiteľom pohľadávky voči dlžníkovi.

Pre orgány kapitálových spoločností existuje v prípade platobnej neschopnosti povinnosť pod hrozbou trestu k podaniu žiadosti. Ak je porušená, prichádza do úvahy nárok veriteľov na náhradu škody. Ak dlžník v kríze koná v rozpore s povinnosťou, vystavuje sa za určitých okolností trestným postihom [pozri § 283 a nasl. trestného zákonníka (*Strafgesetzbuch*)].

Všeobecným dôvodom začatia insolvenčného konania je platobná neschopnosť. O platobnej neschopnosti hovoríme vtedy, ak dlžník nie je schopný plniť splatné záväzky, pričom je spravidla možné sa domnievať, že ide o platobnú neschopnosť, ak dlžník svoje platby zastavil (§ 17 ods. 2 InsO). Ak ide o právnickú osobu alebo o spoločnosť, v ktorej nie je žiadny zo spoločníkov fyzickou osobou, ktorá ručí neobmedzene, potom je dôvodom začatia konania aj nadmerná zadlženosť. Dlžník je nadmerne zadlžený, ak jeho majetok už nekrýje existujúce záväzky, okrem prípadu, ak je vzhľadom na okolnosti veľmi pravdepodobné, že podnik bude ďalej existovať nasledujúcich 12 mesiacov (§ 19 ods. 2 InsO). Pri hodnotení majetku dlžníka treba brať za základ pokračovanie činnosti podniku, ak je takáto možnosť s ohľadom na okolnosti vysoko pravdepodobná. Na to, aby žiadosť podal dlžník, stačí aj hrozba, že platobná neschopnosť môže nastať (§ 18 ods. 1 InsO). Platobná neschopnosť dlžníka hrozí vtedy, ak predbežne nebude schopný plniť existujúce záväzky v čase ich splatnosti (§ 18 ods. 2 InsO). Základom na posúdenie toho, či dlžníkovi hrozí platobná neschopnosť, je zvyčajne prognózované obdobie 24 mesiacov. Aby sa konanie mohlo začať, je navyše potrebné, aby boli zabezpečené prostriedky na úhradu trov insolvenčného konania. Žiadosť na vyhlásenie konkurzu sa zamietá, ak majetok dlžníka s najväčšou pravdepodobnosťou nebude stačiť na pokrytie trov konania (§ 26 ods. 1 prvá veta InsO).

Ak sú splnené uvedené podmienky, insolvenčný súd (*Insolvenzgericht*) vydá rozhodnutie o vyhlásení konkurzu, ktoré sa zverejňuje. Zverejnenie sa uskutoční na podnet súdu na internete (<http://www.insolvenzbekanntmachungen.de/>). V rozhodnutí o začatí insolvenčného konania vyzve súd bežných veriteľov, aby svoje pohľadávky prihlásili do určitej lehoty správcovi konkurznej podstaty. Stanoví dátum stretnutia, na ktorom veritelia na základe správy správcu konkurznej podstaty rozhodnú o postupe insolvenčného konania, a termín konania o overení, v rámci ktorého sa vykoná overovanie prihlásených pohľadávok (§ 29 ods. 1 InsO).

Ako už bolo uvedené na úvod, konkurzný poriadok nestanovuje pre ozdravenie a likvidáciu rozdielne druhy konaní. Okrem riadneho konania poskytuje zákon možnosť reštrukturalizačného plánu ako nástroja likvidácie aj ozdravenia.

Keďže kontrola podmienok začatia konania prostredníctvom insolvenčného súdu trvá často dlhšie, súd prijme v konaní o začatí predbežné opatrenia, ktoré považuje za potrebné k tomu, aby sa do rozhodnutia o žiadosti zabránilo zmene majetkovej situácie dlžníka v neprospech veriteľov (§ 21 ods. 1 prvá veta InsO). V praxi súd určí „silného“ alebo „slabého“ predbežného správcu konkurznej podstaty (*vorläufiger Insolvenzverwalter*). Ak je vymenovaný „slabý“ predbežný správca konkurznej podstaty, dlžník si ponecháva právo nakladať s majetkom a súd stanoví jednotlivé povinnosti správcu konkurznej podstaty,

ktoré však nesmú prekračovať povinnosti „silného“ predbežného správcu konkurznej podstaty (§ 22 ods. 2 druhá veta InsO). Súd môže napríklad nariadiť, že právne úkony nakladania dlžníka s majetkom sú účinné iba so súhlasom predbežného správcu konkurznej podstaty. Na rozdiel od vymenovania „silného“ predbežného správcu konkurznej podstaty vymenovanie „slabého“ predbežného správcu nemá za následok prerušenie nerozhodnutých súdnych sporov (Spolkový súdny dvor, rozsudok z 21. júna 1999 – II ZR 70/98 – odsek 4). Ak súd dlžníkovi uloží všeobecný zákaz nakladať s majetkom, takže právomoc spravovať majetok dlžníka a nakladať s ním prechádza na správcu konkurznej podstaty, ide o silného predbežného správcu konkurznej podstaty (§ 22 ods. 1 prvá veta InsO).

3 Ktorý majetok tvorí súčasť konkurznej podstaty? Ako sa nakladá s majetkom, ktorý dlžník nadobudne alebo mu pripadne po začatí insolvenčného konania?

Ku konkurznej podstate (*Insolvenzmasse*) patrí okrem majetku, ktorý patril dlžníkovi v čase začatia konania, aj nový majetok nadobudnutý počas konania (t. j. do zrušenia alebo zastavenia konania). Nevzťahuje sa to na výlučne osobné práva dlžníka a nezhateľné majetkové predmety, pretože tie by nepodliehali ani jednotlivým opatreniam na vymáhanie. Pracovné príjmy sa napríklad počítajú do konkurznej podstaty len do tej miery, do akej presahujú existenčné minimum dlžníka. Zhabanie majetku dlžníka sa rovnako nevzťahuje na majetok, ktorý bol uvoľnený správcom konkurznej podstaty.

V nemeckej legislatíve prechádza právomoc spravovať majetok dlžníka, ktorý spadá do konkurznej podstaty, a právomoc nakladať s týmto majetkom v zásade začatím konania na správcu konkurznej podstaty [výnimkou je vlastná správa (*Eigenverwaltung*, § 270 a nasl. InsO)], takže určenie zábezpek v prospech veriteľov, ktorí poskytnú tzv. úver patriaci do konkurznej podstaty, prislúcha správcovi konkurznej podstaty. V prípade mimoriadne významných obchodných transakcií, ako napríklad zobrať úveru, ktorý by významne zaťažil konkurznú podstatu, potrebuje správca konkurznej podstaty súhlas schôdze veriteľov, resp. ustanoveného výboru veriteľov (§ 160 InsO). Záväzky z úverov a iné záväzky, ktoré založil správca konkurznej podstaty, predstavujú záväzky patriace do konkurznej podstaty, ktoré sú z konkurznej podstaty uspokojované prednostne, teda pred bežnými veriteľmi. Týmto spôsobom je zabezpečené, že po začatí insolvenčného konania voči platobne neschopnému dlžníkovi sa ho zmluvní partneri zúčastnia.

4 Aké právomoci má dlžník, resp. správca?

Keďže po začatí insolvenčného konania dôležitú úlohu spravidla prevezme správca konkurznej podstaty (výnimkou je vlastná správa), insolvenčnému súdu prináležia v tejto fáze konania (popri osobitných právomociach napr. v konaní o reštrukturalizačnom pláne alebo v rámci vlastnej správy) v podstate právomoci dohľadu a vedenia konania (pozri § 58 a § 76 InsO). Ústredné rozhodnutia v začatí insolvenčnom konaní (speňaženie, likvidácia, ozdravenie a reštrukturalizačný plán) sa prenechávajú veriteľom. Osobitné právomoci a úlohy však plní v štádiu začatia konania súd. Rozhoduje napr. o vyhlásení konkurzu, o predbežných opatreniach na zabezpečenie majetku a o vymenovaní správcu konkurznej podstaty. Súdu prislúcha dohľad aj nad správcom konkurznej podstaty. Kontroluje však výlučne zákonnosť jeho konania, nie jeho účelnosť, a nevydáva ani žiadne pokyny. V snahe zabezpečiť plynulý priebeh insolvenčného konania možno proti rozhodnutiam insolvenčného súdu použiť opravné prostriedky len vtedy, ak je možnosť okamžitej sťažnosti (*sofortige Beschwerde*) stanovená v zákone (pozri § 6 ods. 1 InsO). Okamžitú sťažnosť možno podať na insolvenčnom súde alebo na regionálnom súde (*Landgericht*), ktorý je nadriadený insolvenčnému súdu, buď písomne, alebo ústne na príslušnom pracovisku (*Geschäftsstelle*). Sťažnosť nemá odkladný účinok; súd pojednávajúci o sťažnosti alebo insolvenčný súd však môže nariadiť dočasné pozastavenie výkonu rozhodnutia.

Hlavným aktérom insolvenčného konania je správca konkurznej podstaty. Za správcu konkurznej podstaty môžu byť vymenované iba fyzické osoby, nie však právnické osoby (§ 56 ods. 1 prvá veta InsO). Na vymenovanie do tejto funkcie prichádzajú do úvahy najmä advokáti, účtovníci alebo daňoví poradcovia.

Začatím insolvenčného konania získava správca konkurznej podstaty právomoc spravovať majetok dlžníka a nakladať s ním (§ 80 ods. 1 InsO). Správca konkurznej podstaty je povinný očistiť majetok dlžníka, ktorý prevzal pri začatí insolvenčného konania, od majetkových predmetov, ktoré dlžníkovi nepatria.

Okrem toho by mal do majetku dlžníka previesť tie predmety, ktoré z hľadiska právnej zodpovednosti patria k majetku dlžníka, ale v momente začatia insolvenčného konania sa ešte v jeho majetku nenachádzali. Takto vymedzený majetok dlžníka predstavuje tzv. konkurznú podstatu (*Insolvenzmasse*, § 35 InsO), ktorú správca konkurznej podstaty speňaží a z ktorej sa potom uspokojujú veritelia. K ďalším úlohám správcu konkurznej podstaty okrem iného patria:

výplata miezd zamestnancom dlžníka v konkurznom konaní, rozhodovanie o pokračovaní alebo ukončení nerozhodnutých súdnych sporov (§ 85 a nasl. InsO) a o nie úplne zrealizovaných zmluvách (§ 103 a nasl. InsO), zostavenie súpisu majetku a záväzkov (§ 153 ods. 1 prvá veta InsO),

odporovanie právnym úkonom, ktoré boli vykonané pred začatím insolvenčného konania a ktoré znevýhodňujú bežných veriteľov (§ 129 a nasl. InsO).

Správca konkurznej podstaty podlieha dohľadu insolvenčného súdu (§ 58 ods. 1 InsO). Ak je zriadený výbor veriteľov, vykonáva dohľad nad správcom konkurznej podstaty pri vedení správy a poskytuje mu podporu (§ 69 prvá veta InsO).

Keď po začatí konania prejde na správcu konkurznej podstaty právomoc nakladať s majetkom dlžníka, môže s majetkovými predmetmi, ktoré patria do konkurznej podstaty, v zásade voľne nakladať. Obmedzenia existujú jednak pre mimoriadne významné právne úkony, ako napríklad odpredaj podniku alebo skladu tovaru ako celku. Pre takéto mimoriadne významné právne úkony sa vyžaduje súhlas schôdze veriteľov, resp. výboru veriteľov. Porušenie požiadavky súhlasu však nemá žiadny vonkajší účinok, za následok má iba zodpovednosť správcu konkurznej podstaty. Správca konkurznej podstaty ďalej musí zohľadniť rozhodnutie schôdze veriteľov o ukončení činnosti podniku s následnou likvidáciou alebo o jej pokračovaní (§ 157 a § 159 InsO).

Ak správca konkurznej podstaty úmyselne poruší povinnosti, ktoré mu prislúchajú podľa konkurzného poriadku, je povinný nahradiť škodu všetkým účastníkom (§ 60 ods. 1 InsO). V § 60 ods. 1 InsO sa stanovuje: „Správca konkurznej podstaty je povinný nahradiť škodu všetkým účastníkom, ak úmyselne poruší svoje povinnosti, ktoré mu prislúchajú podľa tohto zákona. Musí zodpovedať za riadne a svedomité vykonávanie svojich úloh ako správcu konkurznej podstaty.“

Správca konkurznej podstaty má nárok na odmenu za vedenie správy a náhradu primeraných výdavkov (§ 63 ods. 1 prvá veta InsO). Odmena je upravená v nariadení ku konkurznému právu o odmenách (*Insolvenzrechtsvergütungsverordnung* – InsVV) a stanovuje sa podľa hodnoty konkurznej podstaty v čase ukončenia insolvenčného konania. V tomto nariadení sú stanovené odstupňované štandardné sadzby, ktoré je však možné zvýšiť v závislosti od rozsahu a zložitosti povinností správcu konkurznej podstaty.

Konkurzný dlžník zostáva aj po začatí insolvenčného konania nositeľom speňažovaného majetku, na ktorý si uplatňujú pohľadávky bežní veritelia (§ 38 a § 39 InsO). Zásadne ručí celým svojím majetkom. Právomoc spravovať majetok podliehajúci konkurznej podstate a právomoc nakladať s ním však prechádzajú na správcu konkurznej podstaty. Na žiadosť dlžníka súd môže v rozhodnutí o začatí konania nariadiť aj vlastnú správu podľa § 270 a nasl. InsO. Dlžník musí k žiadosti pripojiť plán vlastnej správy, ktorého podrobnosti sú upravené v § 270a InsO. Vlastná správa sa nariadi, ak plán vlastnej správy je súdržný a úplný a nie sú známe žiadne okolnosti, ktoré by naznačovali, že plán vlastnej správy v zásadných aspektoch vychádza z nesprávnych skutočností (§ 270b ods. 1 a § 270f ods. 1 InsO). Navyše sa nedá uplatniť žiadny z dôvodov na ukončenie predbežného opatrenia týkajúceho sa vlastnej správy uvedených v § 270e (§ 270b ods. 1 InsO). Zásadne totiž platia všeobecné úpravy konkurzného práva (§ 270 ods. 1 druhá veta InsO). V prípade vlastnej správy si však dlžník právo spravovať majetok a nakladať s ním ponecháva a vykonáva ho pod dohľadom správcu (*Sachverwalter*) vymenovaného súdom (§ 270 ods. 1 prvá veta InsO). V prípade vlastnej správy sú kompetencie, ktoré prislúchajú správcovi konkurznej podstaty, spravidla rozdelené medzi dlžníka a správcu.

Začatie insolvenčného konania zakladá pre dlžníka početné oznamovacie povinnosti a povinnú súčinnosť. Súčasne má však konkurzný dlžník nárok byť účastníkom konania.

5 Za akých podmienok je možné uplatniť započítanie?

Ustanovenia § 94 a nasl. InsO sa týkajú toho, či si bežný veriteľ môže započítať pohľadávku platobne neschopného dlžníka. Zákon v zásade rozlišuje, či možnosť započítania existovala už v čase začatia insolvenčného konania alebo či vznikla až po začatí insolvenčného konania. V prvom prípade je započítanie v zásade prípustné, takže bežný veriteľ nemusí svoju pohľadávku prihlasovať do zoznamu bežných veriteľov (*Tablelle*), ale môže byť uspokojený prostredníctvom vyhlásenia o započítaní voči správcovi konkurznej podstaty. Vyhlásenie o započítaní je však neúčinné, ak veriteľ nadobudol možnosť započítania prostredníctvom odporovateľného právneho úkonu (§ 96 ods. 1 č. 3 InsO).

V druhom prípade je potrebné rozlíšiť nasledujúce situácie:

Ak pohľadávka, ktorá má byť započítaná, existovala už v čase začatia konania, nebola však ešte splatná, ani zameraná na plnenie rovnakého druhu a ani nepodliehala odkladnej podmienke, je započítanie aj po začatí prípustné, a to po odstránení prekážky započítania.

Ak ešte nebola pohľadávka dlžníka v čase začatia konania odôvodnená alebo veriteľ získal pohľadávku voči dlžníkovi až po začatí konania, je započítanie podľa § 96 ods. 1 č. 1 a č. 2 InsO vylúčené s tým, že dlžník môže od veriteľa požadovať plnenie do konkurznej podstaty, veriteľ však môže svoju pohľadávku iba prihlásiť ako konkurznú pohľadávku do zoznamu bežných veriteľov a bude uspokojený iba do výšky kvóty.

Ak však veriteľ nezískal pohľadávku po začatí insolvenčného konania od iného veriteľa, ale pohľadávka vznikla po začatí konania priamo jemu, napríklad uzatvorením zmluvy so správcom konkurznej podstaty, je ako veriteľ pohľadávky proti konkurznej podstate oprávnený na započítanie.

6 Aké účinky má insolvenčné konanie na zmluvné vzťahy dlžníka?

Účinky insolvenčného konania na prebiehajúce zmluvy sú v nemeckej legislatíve upravené v § 103 a nasl. InsO. V zásade môžu existujúce zmluvné vzťahy začatím insolvenčného konania zaniknúť alebo trvať ďalej alebo je správcovi konkurznej podstaty poskytnuté právo zvoliť si medzi plnením a ukončením. Pri niektorých právnych úkonoch sú účinky insolvenčného konania výslovne stanovené v právnych predpisoch (§ 103 až § 118 InsO). Pre zákazky, obstarávacie zmluvy alebo plné moci, ktoré sa vzťahujú na majetok, ktorý je súčasťou konkurznej podstaty, napríklad platí, že začatím insolvenčného konania zanikajú, kým nájomné vzťahy dlžníka voči pozemkom a pracovným vzťahom s účinkom pre konkurznú podstatu trvajú ďalej.

Pre obojstranne záväzné zmluvy, ktoré nie sú dlžníkom alebo druhou stranou splnené alebo úplne splnené, poskytuje § 103 ods. 1 InsO správcovi konkurznej podstaty právo zvoliť si medzi plnením a neplnením zmluvy. Ak sa správca konkurznej podstaty rozhodne pre plnenie v prospech konkurznej podstaty, protipohľadávka veriteľa bude uspokojená prednostne, pretože podľa § 55 ods. 1 č. 2 InsO predstavuje záväzok patriaci do konkurznej podstaty. Ak sa správca konkurznej podstaty rozhodne proti plneniu, nemôže už požadovať žiadne plnenie v rámci zmluvy. Veriteľ si môže uplatniť pohľadávku z titulu náhrady škody pre neplnenie iba ako bežný veriteľ tak, že svoju pohľadávku prihlási do zoznamu bežných veriteľov (§ 103 ods. 2 prvá veta InsO). Ak si správca konkurznej podstaty nevyberie, zmluvná strana môže správcu vyzvať, aby výber uskutočnil. V tomto prípade musí správca bezodkladne vyhlásiť, či chce plnenie požadovať. Ak to opomenie, nemôže na plnení trvať. Pre finančné služby a termínované obchody zákon právo voľby správcu konkurznej podstaty vylučuje (§ 104 InsO).

Ak nie je osud zmluvného vzťahu v § 103 až § 118 InsO osobitne právne upravený, zmluva ďalej trvá aj po začatí insolvenčného konania.

Prípustnosť zmluvných doložiek o rozviazaní zmluvného vzťahu je sporná. Východiskovým bodom je predbežne ustanovenie § 119 InsO, ktoré vyhlasuje za neúčinné tie dohody, ktorými sa vopred vylučuje alebo obmedzuje uplatnenie § 103 a nasl. InsO. Prípustné sú podľa tohto predpisu takzvané doložky o rozviazaní zmluvného vzťahu nezávislé od platobnej neschopnosti, ktoré sa neviažu na začatie insolvenčného konania alebo podanie žiadosti, ale na omeškanie s platbou dlžníka. Problematickými sú však tzv. doložky o rozviazaní zmluvného vzťahu závislé od platobnej neschopnosti, a to najmä vzhľadom na rozsudok Spolkového súdneho dvora (*Bundesgerichtshof*) z 15. novembra 2012 (IX ZR 169, 11, BGHZ 195, 348). V rozsudku z 15. novembra 2012 rozhodol Spolkový súdny dvor na príklade zmluvy o dodávke energie, že doložka o rozviazaní zmluvného vzťahu závislá od platobnej neschopnosti, ktorá bola predmetom sporu, bola neúčinná. Spolkový súdny dvor však nevyhlásil doložky o rozviazaní zmluvného vzťahu závislé od platobnej neschopnosti za neúčinné; za prípustné považoval doložky o rozviazaní zmluvného vzťahu, ktoré zodpovedajú možnosti rozviazania zmluvného vzťahu stanovenej právnymi predpismi. Posúdenie doložiek o rozviazaní zmluvného vzťahu závislých od platobnej neschopnosti preto nie je stanovené s konečnou platnosťou. Pre prípad zmluvných doložiek o rozviazaní zmluvného vzťahu pri termínovaných obchodoch a finančných službách obsahuje § 104 ods. 3 a 4 InsO osobitné pravidlá.

Pokiaľ bol medzi dlžníkom a veriteľom účinne dohodnutý zákaz postúpenia pohľadávky podľa všeobecne platných predpisov, je tým viazaný aj správca konkurznej podstaty. V hospodárskom styku je však takýto zákaz postúpenia pohľadávky pravidelne neúčinný, pretože aj odstúpenie peňažnej pohľadávky je napriek zmluvne dohodnutému zákazu postúpenia pohľadávky účinné, ak sú dlžník a veriteľ obchodníci (§ 354a ods. 1 obchodného zákonníka (*Handelsgesetzbuch*)).

7 Aké účinky má insolvenčné konanie na konania začaté jednotlivými veriteľmi (s výnimkou prebiehajúcich súdnych konaní)?

Keďže insolvenčné konanie je zamerané na rovnomerné uspokojenie všetkých veriteľov, § 87 InsO odhlasuje, že bežní veritelia si môžu svoje pohľadávky uplatňovať iba podľa predpisov o insolvenčnom konaní. Začatie insolvenčného konania preto má účinok zákazu exekúcie, podľa ktorého nemôžu bežní veritelia počas doby insolvenčného konania vykonávať exekučné konanie týkajúce sa konkurznej podstaty ani iného majetku dlžníka (§ 89 ods. 1 InsO). Zákaz exekúcie sa musí dodržať z úradnej moci, takže už začaté exekučné konanie musí byť z úradnej moci zastavené, bez ohľadu na to, či bolo veriteľovi začatie insolvenčného konania známe a či dlžník požiadal o zastavenie exekučného konania.

V § 88 InsO je zahrnuté ustanovenie týkajúce sa zrušenia účinku exekučných opatrení (*Rückschlagsperre*) pred začatím insolvenčného konania, pričom sa stanovuje, že zábezpeky, ktoré boli nadobudnuté exekúciou počas posledného mesiaca pred podaním žiadosti alebo po ňom, sa stávajú začatím insolvenčného konania neúčinnými. Aj v tomto prípade je nepodstatné, či veriteľ vedel o zamýšľanom podaní žiadosti.

Ak bola zábezpeka z exekučného opatrenia nadobudnutá už dlhší čas pred podaním žiadosti, zábezpeka síce nie je podľa § 88 ods. 1 InsO neúčinná, môže však byť z určitých podmienok odporovateľná (Spolkový súdny dvor, rozsudok z 22. januára 2004 – IX ZR 39/03).

Začatím insolvenčného konania stráca dlžník svoju procesnú spôsobilosť. Tá prechádza na správcu konkurznej podstaty, ktorý je ako strana procesne spôsobilý z moci svojho úradu. Správca konkurznej podstaty teda môže pohľadávky, ktoré patria ku konkurznej podstate, uplatniť vo vlastnom mene.

8 Aké účinky má konkurzné konanie na pokračovanie súdnych sporov, ktoré nie sú ukončené v čase začatia insolvenčného konania?

Keďže konkurzný dlžník stráca začatím insolvenčného konania svoju procesnú spôsobilosť, už začaté konanie, ktoré sa týka konkurznej podstaty, sa predbežne preruší (§ 240 prvá veta Občianskeho súdneho poriadku (*Zivilprozessordnung*)).

Aktívny proces (ako napríklad právny spor, v ktorom je dlžník žalobcom alebo v ktorom uplatňuje námietky voči nároku už priznanému exekučným titulom) môže správca konkurznej podstaty otvoriť alebo otvorenie odmietnuť (§ 85 ods. 1 prvá veta InsO). Ak právny spor otvorí, v konaní sa pokračuje. Ak otvorenie odmietne s dôsledkom, že predmet konkurznej podstaty sa uvoľní, môžu právny spor otvoriť dlžník aj odporca (§ 85 ods. 2 InsO).

Ak je dlžník žalovaným, je potrebné rozlíšiť nasledujúce situácie: Ak nebol v čase začatia insolvenčného konania právny spor o konkurznú pohľadávku ukončený, pohľadávka sa prihlási do zoznamu bežných veriteľov (pozri § 87 InsO). Ak správca konkurznej podstaty alebo bežný veriteľ namieta, je potrebné stanoviť pohľadávku otvorením prerušeného právneho sporu (§ 180 ods. 2 InsO).

Ak však nejde o konkurznú pohľadávku, ale napríklad o nárok o vylúčení alebo konkurzné záväzky, môžu právny spor otvoriť správca konkurznej podstaty aj odporca (§ 86 InsO).

9 Aké sú hlavné charakteristiky účasti veriteľov v insolvenčnom konaní?

Ako už bolo uvedené na úvod, konkurzný poriadok priznáva veriteľom významný vplyv na insolvenčné konanie. Veritelia vykonávajú svoje právomoci prostredníctvom schôdze veriteľov (*Gläubigerversammlung*, § 74 a nasl. InsO) alebo výboru veriteľov (*Gläubigerausschuss*), ktorý fakultatívne zvoláva schôdzu veriteľov (§ 68 a nasl. InsO). Kým schôdza veriteľov je základným orgánom samosprávy veriteľov, v prípade výboru veriteľov ide o dozorný orgán veriteľov. Schôdzu veriteľov zvoláva (§ 74 ods. 1 prvá veta InsO) a vedie (§ 76 ods. 1 InsO) insolvenčný súd. Právo na účasť na schôdzi veriteľov majú všetci prednostní veritelia, všetci bežní veritelia, správca konkurznej podstaty, členovia výboru veriteľov a dlžník (§ 74 ods. 1 druhá veta InsO). Rozhodnutia schôdze veriteľov sú v zásade prijímané jednoduchou väčšinou, pričom pre väčšinu nie je rozhodujúci počet hlasov, ale súčet výšky pohľadávok hlasujúcich veriteľov (§ 76 ods. 2 InsO). Ak podnik prekročí určité kritériá veľkosti, insolvenčný súd musí už pred začatím insolvenčného konania ustanoviť predbežný výbor veriteľov (§ 22a InsO). Ten spolurozhoduje pri menovaní správcu konkurznej podstaty a v rámci rozhodovania o nariadení vlastnej správy (§ 56a a §270b ods. 3 InsO).

Dôležitosť schôdze veriteľov odráža skutočnosť, že jej prináleží rozhodovať o postupe konania, najmä o spôsobe speňazenia majetku dlžníka. Ďalšie úlohy schôdze veriteľov sú tieto:

voľba iného správcu konkurznej podstaty (§ 57 prvá veta InsO),

dohľad nad správcou konkurznej podstaty (§ 66, § 79 a § 197 ods. 1 č. 1 InsO),

rozhodnutie o ukončení činnosti podniku alebo o jej pokračovaní (§ 157 InsO),

vyjadrenie súhlasu s mimoriadne významnými právnymi úkonmi správcu konkurznej podstaty (§ 160 ods. 1 InsO).

10 Ako môže správca využívať a scudzovať majetok z konkurznej podstaty?

K téme právomocí správcu konkurznej podstaty z hľadiska predmetov, ktoré patria ku konkurznej podstate, pozri text uvádzaný k otázke „Aké právomoci má dlžník, resp. správca konkurznej podstaty?“.

11 Ktoré pohľadávky možno prihlásiť voči konkurznej podstate dlžníka, a akým spôsob sa zaobchádza s pohľadávkami vzniknutými po začatí insolvenčného konania?

Vyčlenení veritelia

Vyčlenení veritelia (*aussonderungsberechtigte Gläubiger*) sú veritelia, ktorí môžu na základe vecného alebo osobného práva uplatniť výnimku, že určitý predmet nepatrí do konkurznej podstaty (§ 47 prvá veta InsO). Vyčlenení veritelia nie sú bežnými veriteľmi, preto nemusia svoje pohľadávky prihlásiť do zoznamu bežných veriteľov, ale môžu ich uplatniť podľa všeobecných predpisov cestou žaloby (§ 47 druhá veta InsO). Žalovaným však nie je dlžník, ale správca konkurznej podstaty ako strana z moci svojho úradu. K vyčleneniu oprávňuje vlastníctvo (pokiaľ to nie je zaistovacia majetok, pretože ten oprávňuje vlastníka iba na to, aby bol zabezpečeným veriteľom, § 51 č. 1 InsO) alebo jednoduchá výhrada vlastníctva, ale aj právo na vrátenie podľa záväzkového práva (napr. prenajímateľa voči nájomcovi).

Zabezpečení veritelia

Zabezpečení veritelia (*absonderungsberechtigte Gläubiger*, „veritelia s právom na samostatné uspokojenie“) sú tí, ktorým prináleží právo na prednostné uspokojenie zo speňazenia predmetu patriaceho do konkurznej podstaty. Nezúčastňujú sa schvaľovacieho konania, ale sú vybavení prednostne, pretože sa smú uspokojiť z príslušného predmetu pred inými podriadenými alebo nezabezpečenými bežnými veriteľmi. Iba prípadný prebytok zo speňazenia je pripočítaný ku konkurznej podstate a je k dispozícii na uspokojenie ostatných veriteľov. Takéto právo na oddelené uspokojenie je založené napr. záložnými právami na nehnuteľnosť, k hnutelným veciam alebo zaistovacím majetkom (§ 49, § 50 a § 51 InsO).

Ak dosiahnutý výťažok nepostačuje na uspokojenie a zabezpečenému veriteľovi prináleží popri vecnom práve osobná pohľadávka voči dlžníkovi, môže okrem zabezpečenej pohľadávky požadovať úmerné uspokojenie z konkurznej podstaty tým, že svoju osobnú pohľadávku, pokiaľ nebola uspokojená, prihlási do zoznamu bežných veriteľov (§ 52 druhá veta InsO).

Veritelia pohľadávok proti podstate

Ani pohľadávky veriteľov proti podstate (*Massegläubiger*) sa neprihlasujú, ale sú prednostne uspokojené. K záväzkom proti podstate patria podľa § 53 InsO náklady insolvenčného konania a iné záväzky, ktoré vznikli po vyhlásení konania v súvislosti s realizáciou konkurzu správcou (napr. mzdové nároky zamestnancov, ktorí naďalej pracujú v podniku, alebo pohľadávky advokáta, ktorého správca konkurznej podstaty poveril uplatňovaním nárokov na súde). Dôvodom pre ich prednostné uspokojovanie je fakt, že správca konkurznej podstaty môže riadne doviesť konanie do konca len vtedy, keď má možnosť zakladať nové záväzky, pri ktorých je zabezpečené úplné plnenie. Záväzky z bezdôvodného obohatenia konkurznej podstaty, ako aj určité záväzky z predbežného insolvenčného konania sú takisto záväzkami konkurznej podstaty.

Bežní veritelia

Na schvaľovacom konaní sa zúčastňujú iba bežní veritelia (*Insolvenzgläubiger*, § 174 ods. 1 prvá veta InsO). Bežní veritelia sú podľa § 38 InsO všetci osobní veritelia, ktorí majú v čase začatia insolvenčného konania odôvodnenú pohľadávku voči dlžníkovi. Pohľadávky podriadených bežných veriteľov (*nachrangige Insolvenzgläubiger*) uvedených v § 39 ods. 1 InsO sa musia prihlásiť iba vtedy, ak insolvenčný súd osobitne vyzve na ich prihlásenie (§ 174 ods. 3 prvá veta InsO). Podriadené konkurzné pohľadávky sú uspokojované v poradí po ostatných pohľadávkach bežných veriteľov. Patria sem napríklad bežné úroky od začatia insolvenčného konania a úroky z omeškania na pohľadávky bežných veriteľov alebo peňažné sankcie a pokuty.

12 Aké sú pravidlá prihlasovania, overovania a schvaľovania pohľadávok?

Pohľadávky je potrebné písomne prihlásiť u správcu konkurznej podstaty v rámci lehoty stanovenej insolvenčným súdom v rozhodnutí o začatí konania spolu s uvedením dôvodu a sumy pohľadávky a priložením kópií listín, z ktorých pohľadávka vyplýva (§ 174 ods. 1 prvá a druhá veta a ods. 2 InsO). Pohľadávka však bude zohľadnená aj v prípade oneskoreného prihlásenia (§ 177 InsO). Prihlásiť je potrebné všetky konkurzné pohľadávky bez ohľadu na to, či je právny vzťah, na ktorom sa zakladajú, občianskoprávnej alebo verejnoprávnej povahy (ako napríklad daňové záväzky).

Pre zahraničných veriteľov platia nasledujúce osobitosti: V článku 55 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní (nariadenie EÚ o insolvenčnom konaní) sa zahraničným veriteľom umožňuje prihlásiť svoje pohľadávky prostredníctvom štandardného formulára. Pohľadávky možno prihlasovať v ktoromkoľvek úradnom jazyku inštitúcií Únie. Od veriteľa sa však môže vyžadovať preklad do úradného jazyka členského štátu, v ktorom sa začalo konanie, alebo do iného jazyka, ktorý tento štát uviedol ako ním akceptovateľný. Pohľadávky sa v zásade prihlasujú v lehote, ktorú stanovuje právo štátu, v ktorom sa začalo konanie. V prípade zahraničných veriteľov nesmie byť táto lehota kratšia ako 30 dní od uverejnenia oznamu o začatí insolvenčného konania v insolvenčnom registri štátu, v ktorom sa začalo konanie.

Správca konkurznej podstaty musí každú prihlásenú pohľadávku, ktorá zodpovedá minimálnym požiadavkám riadneho prihlásenia, zapísať do zoznamu bežných veriteľov (*Tabelle*). Overovanie obsahu sa na tomto mieste neuskutočňuje. Až na konaní o overení, ktoré rovnako stanovuje insolvenčný súd, sú pohľadávky overované z hľadiska ich sumy a poradia (§ 176 prvá veta InsO). Ak na konaní o overení správca konkurznej podstaty ani žiadny z bežných veriteľov nevzniesu námietku proti pohľadávke alebo ak je takáto námietka odstránená, pohľadávka sa považuje za potvrdenú a veriteľ sa svojou kvótou podieľa na výťažku zo speňazenia konkurznej podstaty. Námietkou dlžníka síce nie je dotknuté potvrdenie pohľadávky (§ 178 ods. 1 druhá veta InsO), vedie však k tomu, že bežný veriteľ nemôže v tomto prípade po zrušení vykonať exekučné konanie na základe zápisu do zoznamu bežných veriteľov, ale musí zažalovať dlžníka insolvenčného konania (§ 201 ods. 2 prvá veta InsO).

Ak na konaní o overení naproti tomu podá námietku správca konkurznej podstaty alebo iný bežný veriteľ, je ponechané na veriteľovi pohľadávky, či podá určovaciu žalobu proti tomu, kto popiera jeho pohľadávku (§ 179 ods. 1 InsO). Na výťažku sa však môže podieľať iba vtedy, ak bolo v procese schvaľovania právoplatne potvrdené, že pohľadávka existuje (§ 180 a nasl. InsO). Pred rozdelením výťažku správca konkurznej podstaty vypracuje rozvrh rozdelenia (*Verteilungsverzeichnis*) (§ 188 InsO). V lehote dvoch týždňov po zverejnení rozvrhu rozdelenia musí byť preukázané podanie určovacej žaloby (§ 189 ods. 1 InsO). Ak sa tak nestane, nebude pohľadávka pri rozdelení výťažku zohľadnená, a to ani ak by bola medzičasom právoplatne potvrdená (§ 189 ods. 3 InsO). Ak však bol dôkaz včas predložený, podiel rozdelenia pripadajúci na pohľadávku bude zadržaný dovtedy, kým nebude právny spor ukončený (§ 189 ods. 2 InsO). Ak bude určovacia žaloba právoplatne zamietnutá, zadržaný podiel sa rozdelí medzi ostatných bežných veriteľov. Ak už pre spornú pohľadávku exekučný titul existuje, uplatnenie námietky neprislúcha prihlásenému veriteľovi, ale tomu, kto pohľadávku popiera (§ 179 ods. 2 InsO). Rozsudok, ktorým je potvrdená pohľadávka alebo námietka vyhlásená za odôvodnenú, nemá len účinok *inter partes*, ale zaväzuje aj správcu konkurznej podstaty a všetkých bežných veriteľov (§ 183 ods. 1 InsO).

Ak bežný veriteľ neprihlásil svoju pohľadávku do zoznamu bežných veriteľov, nemôže sa podieľať na výťažku zo spešného a ani inak jeho pohľadávku uplatniť (§ 87 InsO). Žaloby o zaplatenie proti správcovi konkurznej podstaty musia byť zamietnuté ako neprípustné.

13 Aké sú pravidlá rozdelenia výťažku? Aké je poradie pohľadávok a práv veriteľov?

Pokiaľ nie je v reštrukturalizačnom pláne stanovené odlišne, správca konkurznej podstaty spešne majetok patriaci do konkurznej podstaty, aby sa konkurzná podstata previedla na peniaze a tieto peniaze boli rozdelené veriteľom. O konkrétnom spôsobe spešného rozhoduje správca konkurznej podstaty podľa starostlivej úvahy tak, aby sa dosiahol čo najvyšší výťažok z predaja. Do úvahy prichádza odpredaj podniku dlžníka alebo jeho jednotlivých závodov ako celku alebo tiež rozdelenie podniku a izolovaný predaj jednotlivých majetkových predmetov.

Pred tým, ako je možné výťažok zo spešného rozdeliť medzi bežných veriteľov, musia byť najskôr zaplatené pohľadávky zabezpečených veriteľov a veriteľov pohľadávok proti podstate. Základom rozdelenia výťažku je rozvrh rozdelenia (§ 188 InsO), ktorý vypracuje správca konkurznej podstaty na základe zoznamu bežných veriteľov (§ 175 InsO). Musia v ňom byť uvedené všetky konkurzné pohľadávky, ktoré sa pri rozdelení berú do úvahy. Výťažok predaja sa potom rozdelí rovnomerne medzi veriteľov podľa výšky konkurzných pohľadávok. Podriadení konkurzní veritelia sú v poradí za bežnými veriteľmi. Tí sú uspokojení iba vtedy, ak sú plne uspokojení všetci bežní veritelia. Keďže ich vyhládka na uspokojenie sú nízke, svoje pohľadávky môžu prihlásiť, len ak ich na to vyzve insolvenčný súd (§ 174 ods. 3 InsO).

Rozdeľovanie majetku sa spravidla nezačína až po ukončení spešného konkurznej podstaty. Oveľa častejšie sa vyplácajú jednotlivé splátky, len čo sú v konkurznej podstate k dispozícii dostatočné prostriedky v hotovosti (§ 187 ods. 2 prvá veta InsO). Po skončení spešného sa uskutoční konečné rozdelenie (§ 196 ods. 1 InsO). To si vyžaduje súhlas insolvenčného súdu (§ 196 ods. 2 InsO). Po uspokojení pohľadávok všetkých bežných veriteľov (vrátane podriadených veriteľov) v plnej výške (čo je v praxi zriedkavým prípadom) vydá správca konkurznej podstaty zostávajúci prebytok konkurznému dlžníkovi (§ 199 prvá veta InsO).

Ak veriteľovi prináleží právo na zabezpečenú pohľadávku voči predmetu patriacemu do konkurznej podstaty a získaný výťažok nepostačuje na plné uspokojenie, veriteľ môže prihlásiť ďalšiu svoju osobnú pohľadávku do zoznamu bežných veriteľov len vtedy, ak jeho pohľadávka nebola uspokojená (prípadne sa môže zabezpečenej pohľadávky vzdať a namiesto toho prihlásiť do zoznamu bežných veriteľov svoju osobnú pohľadávku voči dlžníkovi v plnej výške) (§ 52 druhá veta InsO).

Ak pohľadávku veriteľa krytého vecným právom voči dlžníkovi zaplatí tretia strana, táto nenastupuje automaticky na miesto osobitne zabezpečeného veriteľa. Postúpenie pohľadávky je však v určitých prípadoch zákonne stanovené a môže byť dohodované aj právnym úkonom. Nepredstavuje to však žiadnu osobitosť insolvenčného konania, ale vyplýva zo všeobecných predpisov. Ak je napríklad veriteľ krytý vecným právom a nie je uspokojený zo strany dlžníka, ale treťou stranou, ktorá za pohľadávku platobne neschopného dlžníka ručí, pohľadávka veriteľa voči dlžníkovi prechádza prostredníctvom zákonnej subrogácie na ručiteľa (§ 774 ods. 1 prvá veta občianskeho zákonníka (*Bürgerliches Gesetzbuch* – BGB)). Pri doplňujúcich zábezpekách, ako napríklad hypotéke alebo záložných právach, občiansky zákonník výslovne stanovuje, že tieto prechádzajú na ručiteľa (§ 412 a § 401 BGB). Samostatné zábezpeky, napríklad vecné bremeno zriadené ako zábezpeka pohľadávky, neprechádzajú zo zákona na ručiteľa. Veriteľ je však na základe dohody v súlade so záväzkovým právom podľa § 412, § 401 občianskeho zákonníka (BGB) obdobne povinný previesť na ručiteľa samostatné zábezpeky, ak sa strany nedohodli inak. Ručiteľ potom nastupuje na miesto veriteľa krytého vecným právom.

14 Aké sú podmienky a účinky ukončenia insolvenčného konania (najmä ukončenia vyrovnaním)?

Riadne konanie

Po vykonaní konečného rozdelenia je insolvenčné konanie z úradnej moci zrušené (§ 200 ods. 1 InsO). Rozhodnutie o zrušení sa zverejní. Zrušením insolvenčného konania získava dlžník späť právo spravovať majetok v konkurze a nakladať s ním.

Po zrušení insolvenčného konania môžu bežní veritelia svoje zostávajúce pohľadávky voči dlžníkovi v zásade neobmedzene uplatňovať, keďže pohľadávka zaniká iba vo výške zaplatenej kvóty. V prípade exekúcie neuspokojeného podielu pohľadávky sa v § 201 ods. 2 InsO stanovuje, že bežní veritelia môžu vykonať exekučné konanie voči dlžníkovi na základe zápisu do zoznamu bežných veriteľov ako na základe vykonateľného rozsudku, ak bola pohľadávka potvrdená a dlžník ju na konaní o overení nepoprel. Naopak, ako vyplýva z výkladu k § 201 ods. 2 InsO, v ostatných prípadoch veriteľ musí uplatniť svoju pohľadávku cestou žaloby proti dlžníkovi.

Pre fyzické osoby bola stanovená výnimka. Tým je na návrh otvorená možnosť konania o zbavení nesplateného zvyšku dlhov (*Restschuldbefriedigung*) (§ 201 ods. 3 a § 286 a nasl. InsO). Zbavenie nesplateného zvyšku dlhov možno priznať všeobecne po uplynutí troch rokov dobrého správania, pričom dlžník musí previesť na správcu (*Treuhänder*) všetky príjmy, ktoré sú dostupné na exekúciu; zbavenie má záväzný účinok voči všetkým bežným veriteľom vrátane tých veriteľov, ktorí svoje pohľadávky neprihlásili (§ 301 ods. 1 InsO). To znamená, že bežným veriteľom je s konečnou platnosťou zabránené uplatniť svoje pohľadávky voči dlžníkovi (výnimkou sú pohľadávky uvedené v § 302 InsO, ktoré sú vylúčené zo zbavenia nesplateného zvyšku dlhov).

Právnická osoba, voči majetku ktorej sa uskutočnilo insolvenčné konanie a ktorá už žiadny majetok nevlastní, je z úradnej moci vymazaná z obchodného registra a prestáva existovať.

Konanie o reštrukturalizačnom pláne

Konanie o reštrukturalizačnom pláne umožňuje zabezpečeným veriteľom a bežným veriteľom, aby spešné konkurznej podstaty, jej rozdelenie účastníkom, priebeh konania a zodpovednosť dlžníka po ukončení insolvenčného konania upravili v reštrukturalizačnom pláne odlišne od predpisov konkurzného poriadku osobným autonómnym spôsobom (§ 217 ods. 1 prvá veta InsO). Ozdravenie a reštrukturalizačný plán nie sú totožné.

Reštrukturalizačný plán má síce v rámci ozdravenia podniku centrálny význam, môže však byť aj základom pre likvidáciu podniku tým, že napríklad spešné konkurznej podstaty a jej rozdelenie účastníkom upraví odlišne od predpisov konkurzného poriadku.

Reštrukturalizačný plán ponúka okrem možnosti zbavenia dlžníka nesplateného zvyšku dlhov dôležitý prostriedok na prehlasovanie obštruuujúcich veriteľov. V § 245 InsO sa totiž stanovuje, že súhlas skupiny hlasujúcich sa považuje za určitých podmienok za udelený aj vtedy, ak nebola dosiahnutá požadovaná väčšina.

Predložiť reštrukturalizačný plán je oprávnený buď správca konkurznej podstaty, alebo dlžník (§ 218 ods. 1 prvá veta InsO). Reštrukturalizačný plán pozostáva z opisnej časti (*darstellender Teil*) a zo záväznej časti (*gestaltender Teil*) (§ 219 prvá veta InsO). V opisnej časti sa opisujú opatrenia, ktoré už boli

prijaté po začatí insolvenčného konania a ktoré ešte budú prijaté s cieľom vytvoriť základ plánovaného usporiadania práv dotknutých strán (§ 220 ods. 1 InsO). V záväznej časti reštrukturalizačného plánu sa určuje, ako by sa mali zmeniť práva dotknutých účastníkov (§ 221 prvá veta InsO). Podľa § 217 druhej vety InsO, ak dlžník nie je fyzická osoba, do reštrukturalizačného plánu možno zahrnúť aj členské práva a majetkové účasti na dlžníkovi. Na základe § 225a ods. 2 InsO sa umožňuje konverzia dlhu na kapitál, ktorou sa pohľadávky veriteľov transformujú v súlade s právom obchodných spoločností na majetkové účasti na dlžníkovi. Osobitný význam má mechanizmus hlasovania stanovený v § 243 a nasl. InsO. V záväznej časti reštrukturalizačného plánu sú najskôr vytvorené rôzne skupiny. Reštrukturalizačný plán je prijatý iba vtedy, ak v každej skupine s plánom súhlasí väčšina hlasujúcich veriteľov (väčšina veriteľov), a súčet pohľadávok veriteľov, ktorí vyslovili súhlas, predstavuje viac ako polovicu súčtu pohľadávok hlasujúcich veriteľov (väčšina sumy pohľadávok). V zákone je však súhlas skupiny hlasujúcich za určitých podmienok simulovaný aj vtedy, ak požadovaná väčšina nebola dosiahnutá (§ 245 InsO). Týmto tzv. zákazom obštrukcií (*Obstruktionsverbot*) sa má zabrániť zmareniu plánu jednotlivými veriteľmi alebo vlastníckmi podielov. Podľa § 247 InsO musí plán odsúhlasiť aj dlžník. Jeho námietka je však neúčinná, ak sa plánom pravdepodobne nezhorší jeho situácia v porovnaní so stavom bez plánu a ak žiadny z veriteľov nedostane hodnotu prekračujúcu plnú sumu jeho pohľadávky.

Po prijatí reštrukturalizačného plánu účastníkmi a odsúhlasení dlžníkom nasleduje jeho potvrdenie insolvenčným súdom. Súd potvrdí reštrukturalizačný plán, ak boli splnené všetky podstatné procedurálne požiadavky a nie je podaný žiadny návrh veriteľa alebo vlastníka podielov, v ktorom by tvrdil, že plánom sa jeho situácia v porovnaní s predchádzajúcim stavom pravdepodobne zhorší (§ 251 InsO). S cieľom zabrániť tomu, aby plán zlyhal na takejto námietke, je možné v záväznej časti plánu vyhradiť prostriedky pre prípad, že účastník zhoršenie svojej situácie preukáže (§ 251 ods. 3 InsO).

Rozhodnutie, ktorým bol plán potvrdený, možno napadnúť len v obmedzenom rozsahu (§ 253 InsO).

Len čo je potvrdenie právoplatné, a ak sa v reštrukturalizačnom pláne nestanoví inak, insolvenčný súd insolvenčné konanie ukončí (§ 258 ods. 1 InsO). Dlžník získava opätovne právomoc nakladať s majetkom. S účinnosťou ku dňu potvrdenia insolvenčným súdom vstupujú do platnosti účinky v prospech všetkých účastníkov i proti nim, uvedené v záväznej časti reštrukturalizačného plánu, bez ohľadu na to, či ako bežní veritelia prihlásili svoje konkurzné pohľadávky alebo ako dotknutí účastníci vzniesli námietku voči reštrukturalizačnému plánu (§ 254b InsO). To znamená, že odpustenie alebo odklad splátok atď. stanovené v reštrukturalizačnom pláne majú účinok *ipso iure* bez toho, aby si vyžadovali osobitné vyhlásenie o úmysle (§ 254a ods. 1 InsO). Práva bežných veriteľov voči tretím stranám v zásade nie sú reštrukturalizačným plánom dotknuté. Ak je to stanovené v pláne, výnimka sa vzťahuje na zábezpeky tretej strany v rámci skupiny (*gruppeninterne Drittsicherheiten*), ktoré poskytol veriteľovi podnik prepojený s dlžníkom v zmysle § 15 zákona o akciových spoločnostiach (AktG), napr. dcérska spoločnosť (§ 217 ods. 2 a § 223a InsO).

S cieľom zabezpečiť, aby dlžník splnil záväzky určené v reštrukturalizačnom pláne, je možné stanoviť dohľad nad dlžníkom prostredníctvom správcu konkurznej podstaty. Počas obdobia dohľadu musí správca konkurznej podstaty podať každý rok súdu a výboru veriteľov, pokiaľ je menovaný, správu o aktuálnom stave a ďalších výhľadoch plnenia reštrukturalizačného plánu (§ 261 ods. 2 prvá veta InsO).

Nezávisle od nariadenia dohľadu je plnenie plánu dlžníkom zabezpečené doložkou o obnove (*Wiederauflebensklausel*) stanovenou v § 255 InsO. Ak boli na základe záväznej časti reštrukturalizačného plánu pohľadávky bežných veriteľov odložené alebo čiastočne odpustené, úprava stanovuje, že odklad alebo odpustenie sa stáva neplatným pre veriteľa, voči ktorému dlžník výrazne zaostáva v plnení plánu (§ 255 ods. 1 InsO). To isté platí s ohľadom na všetkých bežných veriteľov, ak sa počas fázy plnenia plánu začne nové insolvenčné konanie na majetok dlžníka (§ 255 ods. 2 InsO). Na základe právoplatne potvrdeného reštrukturalizačného plánu v spojení so zápisom do zoznamu bežných veriteľov môžu bežní veritelia, ktorých pohľadávky boli potvrdené a dlžník ich na konaní o overení nepoprel, vykonať exekučné konanie voči dlžníkovi ako na základe vykonateľného rozsudku (§ 257 ods. 1 prvá veta InsO). Ak je reštrukturalizačný plán základom pre ozdravenie podniku, sú často nevyhnutné úvery na ozdravenie. Na účely zabezpečenia veriteľa je možné stanoviť v záväznej časti reštrukturalizačného plánu úverový rámec (§ 264 InsO). Ak dôjde k pohybu pohľadávky nového veriteľa v tomto rámci, dohoda o takomto novom úverovom rámci spôsobí, že bežní veritelia budú v novom insolvenčnom konaní voči danému veriteľovi podriadení.

V konaní o reštrukturalizačnom pláne je dlžníkovi umožnené zbaviť sa nesplateného zvyšku dlhov nezávisle voči uvedenému konaniu o zbavení nesplateného zvyšku dlhov. Zákomom je totiž stanovené, že dlžník, ktorý svojich veriteľov uspokojil tak, ako je to upravené v reštrukturalizačnom pláne, je oslobodený od svojich zostávajúcich záväzkov voči veriteľom, pokiaľ nie je v reštrukturalizačnom pláne ustanovené inak (§ 227 ods. 1 InsO).

15 Aké majú veritelia práva po ukončení insolvenčného konania?

K téme práv veriteľov po ukončení insolvenčného konania pozri podrobný text uvádzaný k otázke „Aké sú podmienky a účinky ukončenia insolvenčného konania (najmä ukončenia vyrovnaním)?“.

16 Kto má hradiť trovy insolvenčného konania?

Trovy insolvenčného konania sú podľa nemeckej legislatívy uspokojené z konkurznej podstaty prednostne a majú prednosť pred pohľadávkami bežných veriteľov ako záväzky konkurznej podstaty (§ 53 InsO). K trovám insolvenčného konania patria súdne trovy insolvenčného konania, ako aj odmeny a výdavky predbežného správcu konkurznej podstaty, správcu konkurznej podstaty a členov výboru veriteľov (§ 54 InsO).

17 Aké sú pravidlá týkajúce sa neplatnosti, odporovateľnosti alebo nevymáhateľnosti právnych úkonov, ktoré poškodzujú kolektívny záujem veriteľov?

Aby sa zabránilo znevýhodneniu veriteľov, je nadobudnutie predmetov konkurznej podstaty po začatí konania v zásade neplatné, pričom ak sú predmety, ktoré by po začatí konania patrili ku konkurznej podstate, nadobudnuté pred začatím konania, je toto nadobudnutie v zásade platné, avšak za určitých podmienok odporovateľné.

Keďže začatím insolvenčného konania prechádza právomoc dlžníka nakladať s majetkom na správcu konkurznej podstaty, sú právne úkony nakladania dlžníka s predmetom konkurznej podstaty po začatí insolvenčného konania v zásade (s hlavnou výnimkou nadobudnutia pozemkov v dobrej viere, ktoré je však odporovateľné) absolútne neúčinné (§ 81 ods. 1 prvá veta 1 InsO). Ak dlžník už pred začatím insolvenčného konania nakladal majetkovým predmetom patriacim do konkurznej podstaty, výsledok však nastúpil až po začatí konania, nie je ani vtedy v zásade možné právne nadobudnutie predmetu patriaceho do konkurznej podstaty (§ 91 ods. 1 InsO) [s výnimkou nadobudnutia pozemkov (§ 91 ods. 2 InsO)]. Aj zábezpeky, ktoré boli nadobudnuté exekúciou počas posledného mesiaca pred podaním alebo po podaní žiadosti o začatie insolvenčného konania, sa stávajú začatím insolvenčného konania neúčinnými (§ 88 ods. 1 InsO).

Nadobudnutie z konkurznej podstaty pred začatím konania je na rozdiel od nadobudnutia po začatí konania v zásade platné, no za určitých podmienok odporovateľné (§ 129 a nasl. InsO). Právo na odporovanie právneho úkonu má rozhodujúci význam z hľadiska funkčnosti konkurzného práva, keďže správcovi konkurznej podstaty umožňuje prístup k úbytkom majetku dlžníka pred začatím konania. Odporovanie právneho úkonu slúži rozhodne zvyšovaniu konkurznej podstaty, a tým významne prispieva k tomu, aby konkurzné právo plnilo svoj cieľ zabezpečiť veriteľom v rámci riadneho postupu rovnomerné uspokojenie a zabrániť uprednostňovaniu jednotlivých veriteľov. Ak správca konkurznej podstaty úspešne uplatní právo na odporovanie právneho úkonu, potom musí oprávnený z konania, proti ktorému bol podaný odpor, vrátiť všetko, čo bolo z majetku konkurzného dlžníka na základe tohto odporovateľného konania odňaté. Ak to povaha veci nedovoľuje, musí poskytnúť náhradu škody. Správca konkurznej podstaty môže uplatniť právo na vrátenie cestou žaloby a odvolať sa na prípadné protipráva veriteľa. Ak príjemca odporovateľného plnenia vráti získaný majetok, nadobudnú prípadné protinároky príjemcu opäť platnosť (§ 144 InsO).

Podmienkou odporovania je to, aby mal právny úkon uskutočnený pred vyhlásením insolvenčného konania za následok poškodenie bežných veriteľov (§ 129 InsO) a aby existoval niektorý z dôvodov podľa § 130 až § 136 InsO oprávňujúcich na podanie odporu. Predmetom odporu môže byť každý právny úkon,

teda každé správanie (aj opomenutie, § 129 ods. 2 InsO), ktoré vyvoláva právny účinok (BGH, rozsudok z 12. februára 2004 – IX ZR 98/03 – bod 12). Ak nie je zákonom stanovené inak, je nepodstatné, či právny úkon vykonal dlžník. Ďalej nie je rozhodujúce ani to, či ide o právny následok na základe právneho úkonu alebo zo zákona (BGH, rozsudok zo 7. mája 2013 – IX ZR 191/12 – bod 6).

Hlavné dôvody odporovania právnomu úkonu:

bezodplatné plnenie dlžníka okrem prípadov, ktoré sa vyskytli viac ako štyri roky pred podaním žiadosti o začatie insolvenčného konania (§ 134 InsO), právne úkony, ktoré dlžník uskutočnil za posledných desať rokov pred podaním žiadosti o začatie insolvenčného konania s úmyslom poškodiť svojich veriteľov, ak strana žiadajúca o popretie platnosti daného úkonu poznala úmysel dlžníka (§ 133 InsO); pričom toto obdobie predstavuje len štyri roky v prípade, že právnym úkonom sa druhej strane poskytla záruka alebo umožnilo uspokojenie,

právny úkon, ktorý dlžník uskutočnil za posledné tri mesiace pred podaním žiadosti o začatie insolvenčného konania a ktorý priamo poškodzuje bežných veriteľov, pokiaľ dlžník už bol platobne neschopný a strana žiadajúca o popretie platnosti daného úkonu o tom vedela (§ 132 ods. 1 č. 1 InsO),

právny úkon, ktorým sa bežnému veriteľovi poskytuje záruka alebo uspokojenie, na ktoré nemá nárok, ak boli vykonané v poslednom mesiaci pred podaním žiadosti o začatie insolvenčného konania (§ 131 ods. 1 č. 1 InsO),

právny úkon, ktorým sa bežnému veriteľovi poskytuje záruka alebo uspokojenie, na ktoré nemá nárok, ak bol vykonaný za posledné tri mesiace pred podaním žiadosti o začatie insolvenčného konania a dlžník bol ku dňu tohto úkonu už platobne neschopný a druhá strana o tom vedela (§ 130 ods. 1 č. 1 InsO).

Okrem toho sa na tieto prípady vzťahuje aj trestnoprávna zodpovednosť tak dlžníka, ako aj zvýhodneného veriteľa [§ 283 až § 283d trestného zákonníka (*Strafgesetzbuch*)].

Platobná neschopnosť spotrebiteľov

Platobná neschopnosť spotrebiteľov (*Verbraucherinsolvenzverfahren*) sa týka fyzických osôb, ktoré nevykonávajú alebo nevykonávali žiadnu samostatnú zárobkovú činnosť, a tých, ktorí síce samostatnú zárobkovú činnosť vykonávali, ich majetkové pomery sú však prehľadné a neexistujú voči nim žiadne pohľadávky vyplývajúce z pracovnoprávneho vzťahu (§ 304 ods. 1 prvá veta InsO). Na rozdiel od riadneho insolvenčného konania tu ťažisko v skutočnosti nepredstavuje speňaženie majetku, ale oddĺženie spotrebiteľa.

Osobitosti vo vzťahu k riadnemu konaniu vznikajú predovšetkým vtedy, keď žiadosť podal (aj) dlžník. Pretože v takomto prípade rozhodnutiu o začatí insolvenčného konania predchádza fáza mimosúdneho vyrovnania s cieľom dosiahnuť s veriteľmi dohodu v súvislosti s vyrovnaním dlhov, ktorá vychádza z plánu (§ 305 ods. 1 č. 1 InsO). Ak sú pokusy o mimosúdne vyrovanie neúspešné, dlžník môže podať žiadosť o začatie insolvenčného konania.

Nasleduje fáza, počas ktorej je konanie o začatí pozastavené a insolvenčný súd poskytne veriteľom možnosť dohodnúť sa s dlžníkom na pláne vyrovnania dlhov (*Schuldenbereinigungsplan*). Ak vznikne plán vyrovnania dlhov, pohľadávky veriteľov sa riadia už iba týmto plánom, ktorý je vykonateľný rovnakým spôsobom ako súdny zmier (*Prozessvergleich*) (§ 308 ods. 1 druhá veta InsO). Žiadosti o začatie insolvenčného konania a o zbavenie dlžníka nesplateného zvyšku dlhov sa považujú za stiahnuté (§ 308 ods. 2 InsO). Ak sa nedosiahne dohoda o pláne vyrovnania dlhov, konanie o začatí pokračuje.

Posledná aktualizácia: 08/09/2023

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné kontaktné body EJS. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu.

Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci ani Európska komisia nenesú žiadnu zodpovednosť ani inak neručia za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.